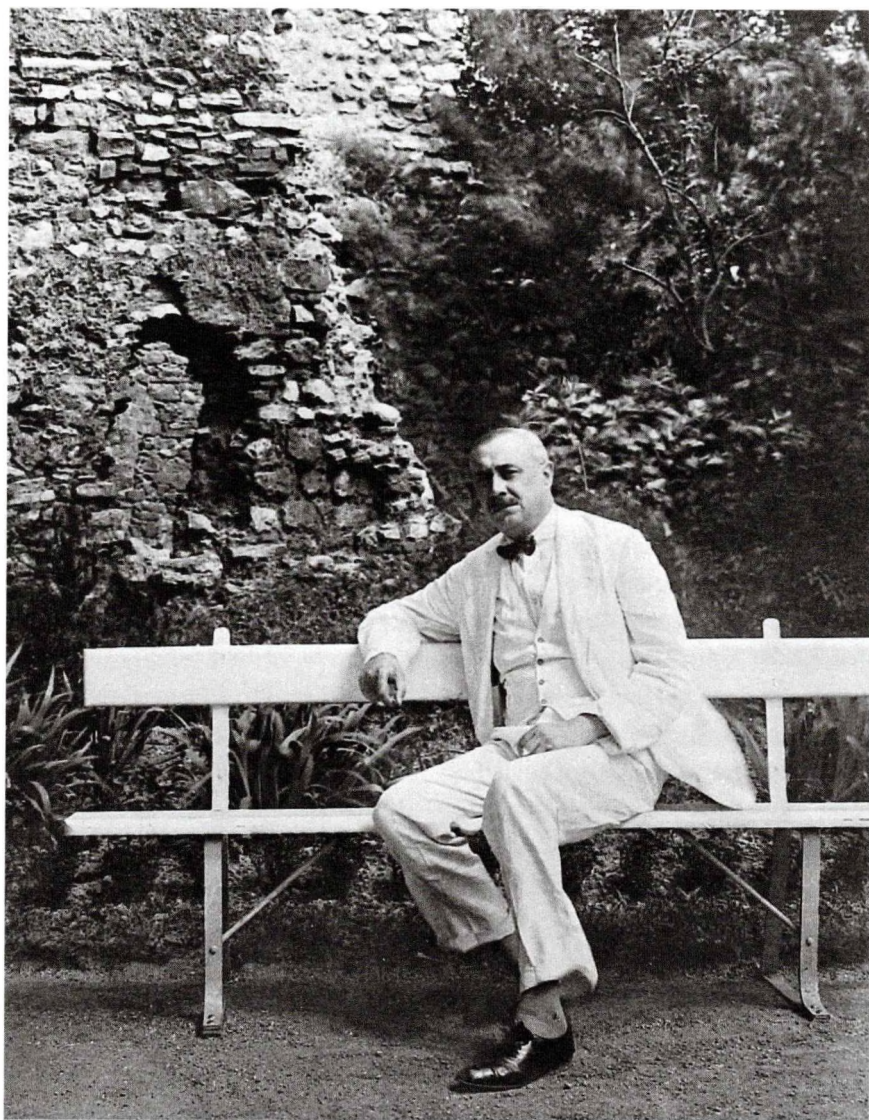

VEGYÉL RAJTA PARFÓMÖT!

*Krúdy a Margitszigeten 1918 körül.
Még házas, de már
megszöktette
következő feleségét.*

♥ KRÚDY GYULA ÉS SPIEGLER ARABELLA

A 19 éves Krúdy Gyula azért költözött Budapestre, hogy sikeres író legyen, és ezért ment el 1897 végén az Auróra irodalmi kör összejövetelére is, ahol találkozott a 28 éves Spiegler Arabellával. Bella maga is író volt, Satanella néven írott tárcáit Krúdy még Nyíregyházán olvasta. A fiatal-

*Krúdy Gyula
pályakezdő hírlapíróként
1896-ban.*

ember az Egyetértés című fővárosi lapnak küldte el novelláit, ahol a szerkesztő Bellára bízta azok értékelését. Az írások tetszettek neki, így Krúdy írásai megjelentek. A millennium évében Budapestre érkező kezdő író azonnal hitegette apját, hogy a jogi egyetemre fog beiratkozni, de a tandíjra adott pénzt elverte, és inkább a szerkesztőségekben keresett munkát. Bellának nemcsak az írásait ismerte, de gyakran járt el az előtt a Váci utcai kirakat előtt is, ahová az írókisasszony fotográfiája ki volt helyezve. Az első személyes találkozásra tehát úgy került sor, hogy mindketten kíváncsiak voltak a másikra.

Pesti mentora, a korábban bankóhamisításért börtönt is megjárt Benedek Aladár költő a Hunnia kávéházban beszélt tapasztalan kollégájának azokról az irodalompártoló hölgyekről, akik az Auróra-kör nevű egyletbe tömörülve fiatal tehetségek istápolásával foglalkoznak. Fő céljuk az volt, hogy „az ifjú költői nemzedéket bizonyos társadalmi szokásokra, illedelmes magaviseletre, tiszta gallérra, mosakodásra, lakkcipőre tanítsák.” – emlékezett később Krúdy. E körnek volt egyik oszlopos tagja Spiegler Arabella, aki vagy a Papnövelde utcai sajtóházban, vagy a mai Balettintézet helyén álló Drexler vendéglő szeparéjában találkozott először az ígéretes fiatal tehetséggel. A tehetséggondozásból hamar randevúk lettek.

A jómódú zsidó polgárcsaládból származó Bella igen csinos, művelt nő volt, a társaság középpontja, de 28 évesen már nem számított igazán vonzó

partinak. Gyula szegény volt, a fővárosban alig ismert valakit, de fiatal volt, tehetséges, és vonzotta a nőket. Egy barátja leírása szerint „mindenkinnél egy fejjel magasabb volt, csupa csont és izom, dióbarna szemében fájdalmas bágyadtság borongott. Ruházata a kávéházi bohém és a vidéki gavallér különös keveréke: széles karbonári kalapot hordott és magas gallérjára lengő fekete máslit kötött, ... lovagló pálcáján ötágú korona volt”. A fiatal gavallér és az író nő egymásba szerettek, és az első találkozás után két hónappal már el is jegyezték egymást. Az esküvőre azonban még két évet kellett várniuk: Krúdy apja ugyanis nem egyezett bele a frigybe. Úgy gondolta, fia végképp elkallódik, ha egy fővárosi író nő férje lesz. A fiatalok kénytelenek voltak kivárni a vőlegény nagykorúságát, és 1899. december 27-én házasságot kötöttek.

A pár Spieglerék Király utcai lakásába, a ma is álló Pekáry-házba költözött be, ahol az após anyagi segítségé-

*Spiegler Bella
1899-ben. Satanella
írásai ebben az évben
jelentek meg utoljára.*

re támaszkodva éltek. Krúdy írásait sorra kezdték közölni a fővárosi lapok. Ebben egy magasztaló kritika is szerepet játszott, amely *A víg ember bús meséi* című novella-gyűjteményéről jelent meg egy hetilapban. „Mindannyian tudjuk, hogy valódi, nagy írói talentum áll előttünk. Tudjuk, és nem mondjuk ki. A zsenialitás harcát szinte kíváncsian nézzük, avval a biztos tudattal, hogy úgyszólván győzedelmeskedik. S négy év óta nem tudott érvényesülni. Az első közt van, és végre ezt kimondani is kell.” Bár e megállapítások igazak voltak, hitelességüket némileg csökkentti, hogy Krúdy Gyuláné írta őket. A szigorú kritikus ráadásul, ha rejtve is, de szerepelt a regény ajánlásában is: „Néked, Édes”. Mindenesetre ez a kritika volt Satanella utolsó megjelent írása, feleségként elbúcsúzott az irodalmi pályától.

Esküvőjük után szinte napra pontosan 9 hónapra megszületett első gyermekük, ifjabb Krúdy Gyula, akit Ilo-

na, Mária és a csecsemőként meghalt Veronika követett. A megnövekedett család azonban nem annyira az ott-hon örömét, mint inkább életproblémát jelentett az írónak. A fennmaradt dokumentumokból jól rekonstruálható, hogy ha a szerelmet Krúdy Gyulának találták is ki, a házasságot semmiképpen. Bár egyre jobban keresett, keresetét nem sokáig őrizgette, többnyire azonnal elköltötte kártyára, lóversenyre és borra. „Kedves Bella – bocsáss meg, hogy nem mentem hozzád, – dolgoztam. Hogy vagy? Válaszolj! Csókol Gyula” – írta egy kávéházi levléppapírra, 30 korona kíséretében, amiből az is kiderül, hogy a választ is megvárta az asztal mellett. Egy másik alkalommal kártyanyereménye maradékát küldte haza ezzel az üzenettel: „Vegyél rajta parfümö!”

A házaspár a tízes években lényegében már külön élt. Krúdy, ha pénze volt, a körúti Royal szállóban, vagy egy úgynevezett „barátságos házban”, azaz egy Ó utcai bordélyban töltötte az éjszakákat. Fizetésnapokon Bellának gyakran kellett a szerkesztőségek előszobáiban várnia férjét, hogy legyen esélye hozzájutni a koszt pénzhez. Az író egyre ritkábban látogatott haza, olyankor viszont elvárta, hogy családtagjai körülrajongják. Bella minden bizonnyal azt is pontosan tudta, hogy a férje szeretőt, sőt, szeretőket tart, de még ez sem volt elég indok a váláshoz. Amikor azonban Krúdy 1915-ben kalandos körülmények között megszöktette idősebb szeretője, Várady Rezsán kiskorú lányát, Zsuzsikát, szükségessé vált, hogy a Bellá-

val való házasságának végét jogilag is kimondják.

A feleség, aki évek óta tűrte férje távollétét, most megmakacsolta magát. A válóper évekig tartott, s a keresetlevelek szerint mindkét fél kigyót-békát mondott a másikra. Az író ügyvédje hosszasan ecsetelte, micsoda megpróbáltatásokon ment keresztül szegény Krúdy anyagi felesége mellett. Épp az utolsó pillanatban sikerült elválniuk, az új menyasszony ugyanis már utolsó idős terhes volt. A válás után Spiegler Arabella egyedül maradt, tanítónői állást vállalt. Kapcsoltuk – talán a gyerekek miatt – valahogy mégiscsak rendeződött, erre utal Krúdy dedikációja 1932-ből: „Emléklül Bellának az elmúlt időkért. Mulasson olvasgatásuknál.”

Amikor 1933-ban Krúdy egy újabb elrontott házasság romjain, betegen és szegényen meghalt, Bellában feltámadtak a régi érzések. A temetésen csúnyán összeveszett Krúdy feleségével, és onnantól kezdve magát tekintette hivatalos özvegynek. Nem sokkal később öngyilkosságot is megkísérelt, amelyről a lapok is beszámoltak, de túlélte. Ahogy túlélte gyermekei kirepülését, a zsidótörvényt, a háborút, a kommunista hatalomátvételt is. Özvegy Krúdnyéként levelezett a hivatalokkal, s ezen a címen végül nyugdíjat is kiharcolt magának az írószövegségtől. Úgy is halt meg 81 évesen, az egykori fiatal nyíregyházi gavallér feleségeként.

Gyakran voltam szótalan és komor, midőn is adósságaimra, nem teljesített kötelezettségeimre gondoltam. Estella előtt nem maradhatott titokban kedélyem változása. Egy délután magához hivatott a bizalmas, öreg cselédje útján, akinek köszönhető, hogy csak nem minden nap láttuk egymást és a kis szalonban, hol gyakran térdepeltem lábánál s egymásnak örök hűséget fogadtunk, ahol nyitott ajtónál csókolóztunk fékevesztett szenvedélyünkben és a legelemibb óvatosságról is megfeledkezve élveztük a szerelem és kéj adományait, Estella a homlokomra tette a kezét.

– Ma nem szerelmeskedünk, Károly. Ne nyúljon hozzám. Komolyan akarok magával beszélni. Önnek gondjai vannak.
– Asszonyom! – feleltem. – Kívánjon tőlem bármit, csak azt az egyet ne, hogy önt bajaimmal, kellemetlenségeimmel untassam. Szeressen! Az élet, a perc elröpül. Jöjjön karjaimba. Az asszony komolyan csóválta fejét.

– Nem tudom önt látni gondok közepette. Bizonyos összeget megtakarítottam, amelyet íme rendelkezésére bocsátok.

Ha igazán szeret, elfogadja ezt tőlem.

(...) Két karjával erősen átölelt, miközben mellényem alá, fodros ingembe csúsztatta az erszényt. Végtelen boldogság fogott el. Soha ilyen érzésről fogalmam nem volt. Büszke és megalázott voltam egyszerre. Dalolni és sírni szerettem volna. (...) Gazdag vagyok, gazdag leszek mindig, hisz ezentúl csak szomorkodnom kell, hogy drága, imádott asszonyom segítségemre legyen. (...) Nagyon boldog és szerelmes délutánt töltöttünk ezután. Estella könnyezett boldogságában és erkélyéről hosszan utánam nézett, midőn elhagytam az Aranykéz-utcát.